

Hur internationell är svensk ekonomisk historia?

Artikeln kartlägger och diskuterar internationaliseringen inom svensk ekonomisk-historisk forskning baserat på de senaste 35 årens internationella vetenskapliga publikationer. Resultaten visar på en betydligt lägre internationaliseringsgrad än vad utländska ämneskolleger, och även andra svenska samhällsvetare, uppvisar. En viktig förklaring är att ämnets interna incitamentsstruktur premierat inhemskt orienterad forskning framför internationell meritering.

Forskning är en i stora delar kollektiv process, där enskilda forskares rön måste granskas kritiskt av andra forskare innan de kan spridas vidare till det övriga forskarsamhället. Granskningen är en central kvalitetssäkring som är helt avhängig förekomsten av en stor och kritisk massa av forskare. För små länder som Sverige kan ibland den kritiska massan av utomstående forskare vara för liten, och då måste man förankra de nya rönen på den internationella arenan där den kritiska massan är tillräckligt stor. En internationell förankring blir på detta sätt en avgörande faktor för att forskningen i små länder ska kunna hålla en långsiktigt hög kvalitetsnivå.

På senare tid har flera svenska samhällsvetare börjat uppmärksamma förtjänsterna med forskningens internationalisering. Samtidigt har de emellertid funnit att deras egna ämnen har avsevärda brister i detta avseende.¹ Endast i ett fåtal svenska samhällsvetenskaper publiceras forskningen i betydande omfattning utanför Sveriges gränser, på andra språk än svenska, och även om det finns tecken på förbättring är den generella bilden enligt vissa att svensk samhällsvetenskaplig forskning är utpräglat ”provinsiell”.²

Denna uppsats behandlar internationaliseringen inom det svenska universitetsämnet ekonomisk historia. Ekonomisk historia är ett samhällsvetenskapligt ämne med rötter inom både nationalekonomi och historia och i de flesta länder är ekonomisk historia rentav inget eget universitetsämne, utan sorterar under just nationalekonomi eller historia. Det finns detta till trots en lång och mycket aktiv publiceringstradition inom internationell ekonomisk historia, där ett trettiotal tidskrifter varje år publicerar hundratal artiklar. Därutöver publicerar ekonomhistoriker även i (andra) nationalekonomiska och historiska tidskrifter samt i böcker och bokkapitel.³

¹ Se t ex Persson (2005) och Eklöf (2005).

² Se t ex Ingwersen (2000) och Sjöberg (2004) för jämförelser av internationalisering hos ett antal samhällsvetenskapliga discipliner i Norden. Samtidigt visar Kyvik (2001) hur norsk samhällsvetenskap blivit mer internationell mellan 1980 och 2000.

DANIEL WALDENSTRÖM

är fil dr i nationalekonomi, fil lic i ekonomisk historia och verksam vid Institutet för Näringslivsforskning. Hans forskning handlar om historisk finansiell utveckling, inkomst- och förmögenhetsfördelning samt incitament och prestationer inom idrottsvärlden. daniel.waldenstrom@naringslivsforskning.se

Jag vill tacka Jan Bohlin, Niclas Berggren, Magnus Henrekson, Karl Gunnar Persson och Olle Persson för kommentarer och annan hjälp i arbetet med denna artikel.

Anledningen till att just ekonomisk historia behandlas här är att ämnets internationaliseringsgrad avhandlades i en nyligen genomförd stor nationell utvärdering av ämnets utbildningsprogram vid svenska universitet (Högskoleverket 2003). Slutrapporten konstaterade att ”*utbildningen vilar på en forskning av hög internationell klass, vilket manifesterats av att svenska forskare allt sedan 1960-talet har varit mycket aktiva vid internationella konferenser och genom internationella publiceringar*”.⁴ Denna slutsats upprepas på ett flertal ställen, bl a i Högskoleverkets egna kommentarer och slutsatser. Dessutom har Högskoleverket publicerat dessa positiva forskningsomdömen på sin hemsida *studera.nu*, som direkt riktar sig till presumtiva grund- och forskarutbildningsstudenter.⁵ Vad som däremot inte omnämns är att utvärderingsgruppen bakom rapporten aldrig presenterade några empiriska belägg för sina påståenden. Även om detta i sig inte betyder att slutsatserna är felaktiga, är det anmärkningsvärt med tanke på vilken spridning de fått.

Syftet med denna artikel är därför att presentera fakta om svenska ekonomihistorikers internationella publiceringar under perioden 1970–2004.⁶ Den huvudsakliga metoden är att räkna tidskriftsartiklar publicerade i ett flertal internationella ekonomisk-historiska tidskrifter under hela den undersökta perioden.⁷ Graden av internationalisering mäts som ett lands andel av världens totala publiceringsvolym. Andelen relateras dock även till storleken på de olika ländernas forskningsresurser i termer av antal disputerade forskare, vilket ger ett slags mått på internationell produktivitet. I en specifik jämförelse med svensk nationalekonomi jämförs även ämnets produktion i relation till deras externa och interna forskningsanslag.

Analysen begränsar sig dock inte till tidskriftsartiklar, utan även internationellt utgivna böcker och kapitel i antologier studeras för en mindre grupp svenska ekonomihistoriker: alla i dag aktiva professorer vid svenska universitet och högskolor. Detta görs eftersom bibliometrisk forskning har visat att en stor och viktig del av samhällsvetenskaplig forskning publiceras vid sidan av internationella tidskrifter (Hicks 2004).

Studiens metod är avgränsad i några viktiga avseenden. För det första analyseras endast publikationernas antal medan inget sägs om hur ofta de citerats. Citeringsanalyser är generellt sett lämpligare när man vill utvärdera forskningens kvalitet och genomslag, men tyvärr saknas citeringsdata för nästan samtliga ekonomisk-historiska tidskrifter. Ytterligare en

³ En genomgång av EconPhd.net (www.econphd.net/journals/jthght.htm 2005-11-22) visar att *American Economic Review* och *Journal of Economic Perspectives* publicerade nästan hälften så många sidor ekonomisk historia som *Journal of Economic History* under perioden 1993-2003.

⁴ Högskoleverket (2003), s 5 (och även s 19, 34f, 81), min kursivering.

⁵ Under rubriken ”Internationellt erkänd forskning” står: ”Utvärderingen visade att ämnet på forskningssidan var starkt ur ett internationellt perspektiv. De svenska forskarna deltog mycket i internationella konferenser och publicerades ofta i olika sammanhang.” www.studera.nu/hogskolan/kvalitet/forskarutbildning/ekonomisk_historia/indes.stholm (2005-11-16).

⁶ Med ekonomihistoriker menas här alla forskare, inklusive doktorander, vid svenska ekonomisk-historiska institutioner. Artikelns empiriska material bygger i stora delar på Waldenström (2005a).

⁷ Publikationsdata är huvudsakligen hämtade från *Social Science Citation Index* (SSCI).

begränsning är att studien nästan uteslutande inkluderar engelskspråkiga publikationer, vilket riskerar särbehandla engelsktalande forskare positivt. Urvalet är dock försvarbart i så måtto att engelskspråkiga tidskrifter sedan länge totalt dominerar internationell ekonomisk-historisk forskning. För svenskt vidkommande har bibliometrisk forskning dessutom visat att skandinaver inte missgynnas särskilt av att publicera på engelska, åtminstone inte om man jämför med t ex tyskar och fransmän från stora icke-engelska språkområden (Ingwersen 2000; Sandelin och Sarafoglou 2004).

1. Svenska ekonomhistorikers internationella publikationer sedan 1970

Artiklar i internationella ekonomisk-historiska tidskrifter

Tabell 1 visar antalet artiklar som publicerats i tjugo välkända internationella ekonomisk-historiska tidskrifter sedan 1970, samt hur många av dessa som skrivits av svenska ekonomhistoriker. Tidskriftsurvalet grundar sig i en ambition att inkludera de mest välkända tidskrifterna, men även att få med olika inriktningar vad gäller ämne, forskningsmetodologi samt utgivningsland. Samtliga siffror är vägda för medförfattarskap.

Svenska ekonomhistoriker har publicerat drygt 130 av de över 10 000 artiklar som tidskrifterna publicerat sedan 1970, vilket motsvarar 1,3 procent. Andelen är i princip densamma oavsett om man exkluderar inbjudna artiklar eller tittar på en senare tidsperiod (1998–2004).⁸ Något som dock kraftigt påverkar resultaten är om man exkluderar de två nordiska tidskrifterna *Economy and History* (EH), utgiven av Lunds ekonomisk-historiska institution fram till 1980, och den samnordiska *Scandinavian Economic History Review* (SEHR). I dessa tidskrifter har genom åren över 90 procent av artiklarna författats av nordbor och när EH och SEHR exkluderas sjunker svenskarnas andel dramatiskt till mellan 0,2 och 0,6 procent. Fyra av tidskrifterna har generellt ämnesfokus vilket ger dem en särställning i ämnet: *Journal of Economic History* (JEH), *Explorations in Economic History* (EEH), *Economic History Review* (EHR) och *European Review of Economic History* (EREH). Tabell 1 visar att svenskarnas andel är likadan som för hela gruppen för perioden sedan 1970 (0,2 procent). Om man dock enbart betraktar perioden sedan 1998 ligger andelen på drygt en procent, vilket är en markant förbättring som framförallt orsakats av en handfull artiklar i EREH. Huruvida detta indikerar ett trendbrott är dock svårt att säga med tanke på det relativt lilla antalet artiklar överlag.

Ländernas andelar av artikelproduktionen kan studeras för ett litet antal tidskrifter som inkluderas i SSCIs databaser. Dessa är de tre stora ”gene-

⁸ En utökning av antalet tidskrifter skulle sannolikt minska svenskarnas andelar av världproduktionen eftersom det i dessa andra ekonomisk-historiska tidskrifter nästan inte finns några artiklar av svenska författare.

Tabell 1. Svenska artiklar i 20 internationella ekonomisk-historiska tidskrifter, 1970-2004

Tidskriftens namn	Land	Period	Exkl temanummer			Inkl temanummer			Exkl temanummer			Inkl temanummer			
			Total	Svensk	%	Total	Svensk	%	Total	Svensk	%	Total	Svensk	%	
Economic History Review	Storbr	1970-2004	1155	0,33	0,0	1155	0,33	0,0	1998-2004	125	0,33	0,3	125	0,33	0,3
European Review of Economic History	Storbr	1997-2004	113	5	4,4	102	6	5,9	1998-2004	90	5	5,6	101	6	5,0
Explorations in Economic History	USA	1970-2004	730	2	0,3	730	2	0,3	1998-2004	124	1	0,8	124	1	0,8
Journal of Economic History	USA	1970-2004	1869	1	0,1	1873	1	0,1	1998-2004	334	1	0,3	338	1	0,3
Accounting, Business & Financial History	Storbr	1990-2004	142	0	0,0	218	0	0,0	1998-2004	69	0	0,0	103	0	0,0
Business History	Storbr	1970-2004	478	0	0,0	666	13	2,0	1998-2004	131	0	0,0	166	0	0,0
Business History Review	USA	1970-2004	536	0	0,0	604	0	0,0	1998-2004	91	0	0,0	102	0	0,0
EH	Sve	1970-1980	70	29	41,4	70	29	41,4							
Enterprise & Society	Storbr	2000-2004	73	0	0,0	73	0	0,0	2000-2004	73	0	0,0	73	0	0,0
European Journal of the History of Economic Thought	Storbr	1994-2004	213	2	0,9	244	2	0,8	1998-2004	136	1	0,7	136	1	0,7
Financial History Review	Storbr	1993-2004	96	0,33	0,3	96	0,33	0,3	1998-2004	56	0	0,0	56	0	0,0
History of Economic Ideas	Ita	1993-2004	162	0	0,0	246	0	0,0	1998-2004	98	0	0,0	131	0	0,0
History of Political Economy	Storbr	1970-2004	852	3	0,4	1041	3	0,3	1998-2004	103	2	1,9	217	2	0,9
Journal of European Economic History	Ita	1972-2004	873	3,5	0,4	881	3,5	0,4	1998-2004	112	0,5	0,4	120	0,5	0,4
Journal of Interdisciplinary History	USA	1971-2004	745	0	0,0	915	0	0,0	1998-2004	114	0	0,0	130	0	0,0
Journal of the History of Economic Thought	Storbr	1998-2004	181	2	1,1	181	2	1,1	1998-2004	181	2	1,1	181	2	1,1
Journal of Transport History	Storbr	1971-2004	265	0	0,0	306	0	0,0	1998-2004	50	0	0,0	57	0	0,0
Labour History Review	Storbr	1998-2004	101	0	0,0	101	0	0,0	1998-2004	101	0	0,0	101	0	0,0
SEHR	Norden	1970-2004	596	70	11,7	675	70	10,4	1998-2004	142	17	12,0	173	17	9,8
Technology and Culture	Storbr	1988-2004	448	1	0,2	499	1	0,2	1998-2004	154	1	0,6	171	1	0,6
Summa			9698	119,16	1,2	10676	133,16	1,3		2295	31,83	1,4	2594	30,83	1,2
Summa (exkl SEHR and EH)			9032	20,16	0,2	9931	34,16	0,3		2153	14,83	0,7	2421	13,83	0,6
Summa ("generella")			3867	8,33	0,2	3860	9,33	0,2		684	7,33	1,2	677	7,33	1,1
Summa (Thomson-inkluderade)			6365	6,33	0,1	6984	19,33	0,3		1022	4,33	0,4	1202	4,33	0,4
Summa (exkl "generella")			5831	110,83	1,9	6815	123,83	1,8		1611	23,5	1,5	1917	23,5	1,2
Summa (exkl "generella", SEHR, EH)			5165	11,83	0,2	6071	24,83	0,4		1469	6,5	0,4	1744	6,5	0,4

Ann: Artikelantalet är justerat för medförfattarskap. SEHR = *Scandinavian Economic History Review*, EH = *Economy and History*. "Generella" inkluderar JEH, EEH, EHR, och EREH. Thomson-inkluderade är JEH, EEH, EHR, BH, History of Political Economy och Journal of Interdisciplinary History.

rella” *JEH*, *EEH* och *EHR* samt två företagshistoriska tidskrifter, *Business History Review (BHR)* och *Business History (BH)*. I tabell 2 visas antal artiklar (ej vägda för medförfattarskap) och andel för 22 olika länder under perioden från SSCIs startår 1986. Amerikaner intar en särställning i amerikanska *JEH*, *EEH* och *BHR* medan britterna dominerar på motsvarande sätt i brittiska *EHR* och *BH*. Sverige har ett fåtal artiklar i dessa tidskrifter, och genomgående mycket låga andelar. Undantaget är hela elva artiklar i *BH*, men samtliga dessa visar sig vara skrivna på inbjudan för särskilda temanummer varav ett om svensk företagshistorisk forskning.

Artiklar i andra discipliners tidskrifter

Ekonomisk historia är ett i vissa avseenden tvärvetenskapligt ämne och kanhända har svenska ekonomhistoriker publicerat artiklar i andra discipliners tidskrifter. Tack vare Thomson Scientifics artikeldatabaser kan dessa observeras från 1986. Om man dock tittar på de drygt 69 000 artiklar som publicerats i Thomsons 181 historiska tidskrifter har 10 (0,01 procent) skrivits av svenska ekonomhistoriker. Vid en genomgång av samtliga artiklar i Thomsons alla databaser påträffades 20 artiklar av svenska ekonomhistoriker inom samhällsvetenskapliga ämnen. Särskilt aktiva har forskarna vid Lunds ekonomisk-historiska institution varit, och bland dessa i synnerhet de som arbetar med demografi och arbetsmarknadsfrågor. För landet som helhet verkar det dock som att svenska ekonom-historiker inte nämnvärt publicerar sig utanför det egna fältet.

Samtliga internationella publikationer av dagens svenska professorer

För att även kartlägga publiceringsaktiviteten inom andra publikationstyper än tidskriftsartiklar, främst böcker och bokkapitel, har jag studerat alla internationella (dvs icke-svenskspråkiga) publiceringar som de 23 nu aktiva professorerna i ekonomisk historia vid svenska universitet och högskolor presterat under sin karriär. Resultaten i tabell 3 visar att professorerna publicerat sammanlagt 161,5 internationella publikationer (vägda för medförfattarskap), varav 3,5 procent (5,66 st) är monografier, 50 procent (81,66 st) bokkapitel och 45 procent (73,83 st) tidskriftsartiklar. Om man slår ut dessa på antalet år professorerna varit disputerade, innebär siffrorna att den svenske medianprofessorn publicerat sig internationellt en gång vart femte år. Resultaten antyder att tidskriftsartiklar endast utgör en del av svenska ekonomhistorikers totala forskningsproduktion i enlighet med Hicks (2004) påståenden. Detta påverkar dock knappast den tidigare artikelpubliceringsanalysen eftersom även utländska ekonomhistoriker publicerar böcker och bokkapitel. I ett mycket litet urval av sex framstående amerikanska professorer är andelarna förvånansvärt lika de svenska.⁹

⁹ Jag handplockade sex mycket välkända amerikanska ekonomhistoriker (tillika professorer i nationalekonomi). Av deras 389 publikationer var 9 procent (34 st) böcker, 46 procent (179 st) bokkapitel och 45 procent (176 st) tidskriftsartiklar.

	Allmän ekonomisk historia						Företagshistoriska			
	JEH	%	EEH	%	EHR	%	BHR	%	BH	%
USA	506	74,3	219	56,2	62	13,3	161	73,9	37	9,7
Storbritannien	58	8,5	56	14,4	293	62,9	27	12,4	238	62,6
Kanada	50	7,3	53	13,6	20	4,3	10	4,6	10	2,6
Australien	11	1,6	16	4,1	28	6,0	5	2,3	23	6,1
Irland	9	1,3	3	0,8	12	2,6	0	0,0	4	1,1
Spanien	8	1,2	7	1,8	8	1,7	1	0,5	6	1,6
Frankrike	8	1,2	8	2,1	6	1,3	2	0,9	1	0,3
Italien	5	0,7	7	1,8	4	0,9	1	0,5	2	0,5
Nederländerna	7	1,0	3	0,8	5	1,1	2	0,9	9	2,4
Nya Zeeland	3	0,4	5	1,3	7	1,5	2	0,9	5	1,3
Tyskland	2	0,3	5	1,3	6	1,3	2	0,9	12	3,2
Japan	4	0,6	1	0,3	4	0,9	2	0,9	13	3,4
Danmark	1	0,1	1	0,3	4	0,9	1	0,5	2	0,5
Belgien	1	0,1	1	0,3	3	0,6	0	0,0	0	0,0
<i>Sverige</i>	1	0,1	2	0,5	1	0,2	0	0,0	11	2,9
Österrike	4	0,6	0	0,0	0	0,0	1	0,5	1	0,3
Schweiz	1	0,1	1	0,3	1	0,2	1	0,5	2	0,5
Portugal	0	0,0	1	0,3	2	0,4	0	0,0	0	0,0
Norge	1	0,1	1	0,3	0	0,0	0	0,0	4	1,1
Indien	1	0,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Finland	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,3
Island	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,3
Summa	681		390		466		218		380	

Tabell 2
Antalet publicerade artiklar i fem ekonomisk-historiska tidskrifter som ingår i Thomson Scientifics databaser, 1986–2004

Ann: JEH = *Journal of Economic History*, EEH = *Explorations in Economic History*, EHR = *Economic History Review*, EREH = *European Review of Economic History*, BHR = *Business History Review* och BH = *Business History*. Siffrorna i tabellen är inte justerade för medförfattarskap och inkluderar inbjudna artiklar.

2. Jämförelse av produktiviteten inom svensk och utländsk ekonomisk historia

Hittills har forskningsaktivitet diskuterats i termer av produktionsvolym och andelar av världsproduktionen. En något mer nyanserad bild får man om hänsyn tas till storleken på forskningsresurserna som använts i processen. Detta avsnitt presenterar uppskattningar av antalet akademiskt verkamma ekonomhistoriker med doktorsgrad i såväl Sverige som övriga Norden samt i USA, Kanada och Storbritannien.

I Sverige finns drygt 120 ekonomhistoriker med doktorsgrad vid de svenska universiteten. I övriga Norden är ekonomhistoriker verksamma vid antingen historiska eller nationalekonomiska institutioner, vilket innebär att jämförelsen haltar något eftersom svenska nationalekonomer som publicerar sig i ekonomisk-historiska tidskrifter inte inkluderas i den svenska populationen. Jag har kontaktat ämnesföreträdare i alla nordiska länder och en rimlig uppskattning av antalet är 30 i vardera Danmark, Finland

Tabell 3
Samtliga internationella publikationer av dagens svenska professorer i ekonomisk historia

	Summa	Medel	Median	Max(N)	N>0	N=0
1. Bok (ej antologier)						
a) Rankat internationellt förlag	1,66	0,07	0	1 (1)	3	20
b) Annat internationellt förlag	1	0,04	0	2 (1)	1	22
c) Svenskt förlag	3	0,13	0	1 (3)	3	20
2. Bokkapitel (inkl redaktörskap)						
a) Rankat internationellt förlag	41	1,78	0,83	13,5 (1)	13	10
b) Annat internationellt förlag	28,83	1,25	1	5 (1)	15	8
c) Svenskt förlag	11,83	0,51	0	2,3 (1)	8	15
Artiklar i olika tidskrifter						
3. Internationell ekonomisk historia	10,5	0,46	0	5,5 (1)	7	16
4. Skandinavisk (SEHR och EH)	41,83	1,82	1	8,5 (1)	16	7
5. Annan internationell (ej ek-hist)	21,5	0,93	0	3 (1)	9	14
S:a 1-5	161,5	7,01	5,5	22,83	21	2
S:a 3-5 per år som disputerad		0,15	0,10	0,95	17	6
S:a 1-5 per år som disputerad		0,32	0,21	0,58	21	2

Amm: Max(N) betecknar det högsta antalet publiceringar inom varje kategori samt hur många professorer som gjort det, medan N>0 och N=0 betecknar antalet professorer som har någon eller inga publiceringar. "S:a ... per år som disputerad" visar antalet publiceringar per kategori dividerat med antalet år som förflutit mellan disputationen och 2004 uträknat för varje professor. Som "rankade" bokförlag räknas publikationer vid universitetsförlagen i Cambridge, Oxford och MIT samt de privata förlagen Edward Elgar (ej *Reference Collection*-serien), Routledge, Sage, Kluwer, Macmillan and Springer (det finns andra prestigefyllda men de har aldrig publicerat någon svensk). Redaktörskap viktas för medredaktörskap. I tabellen ingår information om 23 professorer från personliga hemsidor, *EconLit*, SSCI och LIBRIS i mars 2005.

och Norge och 6 på Island.¹⁰ Det finns med andra ord högst 100 ekonomhistoriker i övriga Norden vilket i jämförelse med Sveriges ca 120 ger storleksrelationen 1:1,2. I tabell 2 visas antalet artiklar i de SSCI-inkluderade tidskrifterna för dessa länder, och i de tre allmänna tidskrifterna har övriga Norden publicerat 8 artiklar medan Sverige har 4, dvs relationen 2:1. I de två företagshistoriska är antalet artiklar 9 för Norden och 11 för Sverige, men exklusive inbjudna artiklar är antalet 7 respektive 0. Slutligen kan man begränsa jämförelsen till artiklar i den skandinaviska *SEHR*, i vilken svenskar sedan 1970 skrivit 22 procent medan övriga nordbor skrivit 65 procent, vilket ger storleksrelationen 3:1. Sammantaget har nordiska ekonomhistoriker genom åren varit åtskilligt produktivare än sina svenska kolleger i att publicera internationellt.¹¹

¹⁰ I Finland har *Finnish Economic History Association* 93 medlemmar, men föreningens representanter uppger att av dessa är enbart 20-30 aktiva forskare. I Norge har *Norsk Økonomisk Historisk Forening* ca 30 betalande medlemmar och en norsk professor har i e-brev uppskattat antalet aktiva till 25-40. I Danmark har *Dansk Forening for Økonomisk og Social Historie* 20 medlemmar, och en professor uppskattar antalet aktiva till mellan 20 och 80 forskare medan en annan professor anger att det maximalt är 30. På Island uppger en professor att det finns sex aktiva ekonomhistoriker.

¹¹ Notera även att denna slutsats baseras på att det relativa antalet forskare i de olika ländernas legat konstant på 2005 års siffra även under hela perioden 1986-2004.

En liknande produktivitetjämförelse kan göras mellan Sverige och de tre stora länderna USA, Storbritannien och Kanada för vilka vissa data finns. Utifrån antalet forskare som listar ekonomisk historia som forskningsintresse samt medlemsantalet i ländernas nationella ekonomisk-historiska föreningar får man följande storleksrelationer till Sverige: för Kanada 1,5:1, för USA 3:1 och för Storbritannien 4:1.¹² Om man åter utgår från tabell 2 är storleksrelationen till Sverige gällande artiklar i de tre allmänna tidskrifterna för Kanada 31:1 (123/4), för USA 197:1 (787/4) och för Storbritannien 102:1 (407/4). I fallet med de två företagshistoriska tidskrifterna är relationerna betydligt mindre dramatiska, 2:1 (20/11), 18:1 (198/11) och 24:1 (265/11) i respektive fall. Det bör dock påminnas om att den svenska siffran utgörs av enbart inbjudna artiklar. I produktivitetstermer betyder siffrorna att den genomsnittlige ekonomhistorikern i Kanada, USA och Storbritannien varit mellan 20 och 66 gånger produktivare i att publicera sig i de tre stora internationella ekonomisk-historiska tidskrifterna än sin genomsnittliga svenska kollega. (Se kommentar i fotnot nedan angående dessa beräkningar.)

Även om dessa siffror baserats på ett fåtal stora och välkända, och anglosaxiska, tidskrifter finns ingen anledning att tro att skillnaderna i publiceringsbenägenhet skulle ändras om man expanderade urvalet till övriga tidskrifter. Detta är åtminstone vad som kan utläsas i tabell 1, med undantag för *EREH* och, naturligtvis, *SEHR*.

3. Jämförelse med andra svenska forskare, särskilt nationalekonomer

En annan relevant jämförelse är den mellan svenska ekonomhistoriker och andra svenska forskare. Om man tittar på deras andelar av världsproduktionen inom sina respektive vetenskapsområden, visar siffror från Thomson-databasernas tidskriftsurval att svenska samhällsvetare skrivit 1,79 procent av världens artiklar perioden 1999-2003 medan national- och företagsekonomer skrivit 1,86 procent (Vetenskapsrådet 2003, Thomson Scientific 2003). Svensk historisk forskning representerar en betydligt mindre andel inom sitt eget ämnesområde, ca 0,2 procent av alla artiklar.¹³ För ekonomisk historia är andelen 0,4 procent om man enbart tittar på artiklar i Thomson-tidskrifter (dvs det direkt jämförbara tidskriftsurvalet), vilket alltså ligger nästan fem gånger lägre än för övriga samhällsvetare men väl i nivå med historikerna.

¹² Dessa antal är gissningar delvis baserade på antalet medlemmar i de olika ländernas ekonomisk-historiska föreningar, ca 900-1000 för EHA i USA och 1400 för EHS i Storbritannien. Dessa inkluderar emellertid ett stort antal icke-forskare samt utlänningar, och vid en mer direkt skattning av antalet disputerade nationalekonomer i USA som uppgett ekonomisk historia som ett av sina forskningsfält (se Waldenström 2005b) har jag antagit att det finns ca 360 stycken i USA, ca 480 stycken i Storbritannien samt 170 stycken i Kanada (baserat på uppgifter i McCalla och Day 2003).

¹³ Under perioden 1999-2003 hade svenskar skrivit 36 av 19 681 artiklar i de 181 tidskrifter som 2005 ingår i kategorin "history" i SSCIs *Arts & Humanities Index*.

Jämförelsen med nationalekonomiämnet kan utvidgas ytterligare genom att jämföra antalet artiklar i internationella ekonomisk-historiska tidskrifter som de respektive ämnesföreträdarna publicerat sedan 1970. Det visar sig att nationalekonomerna har skrivit 23 artiklar och ekonomhistorikerna 34,16 artiklar. Om man dock utesluter inbjudna artiklar är nationalekonomernas antal oförändrat medan ekonomhistorikernas antal sjunker till 20,16.¹⁴

4. Möjliga förklaringar till resultaten

Resultaten i denna studie har tydligt visat att svensk ekonomisk-historisk forskning inte håller så hög internationell nivå som Högscoleverkets nationella utvärdering påstod nyligen. Tvärtom är svenskarnas produktivitet i att publicera sig internationellt betydligt lägre än andra nordiska ekonomihistorikers och lägre än genomsnittet inom annan svensk samhällsvetenskap. Dessa starka resultat manar till en diskussion om varför en sådan situation uppstått, och i detta avsnitt presenteras tre möjliga förklaringar vilka alla understryker den interna incitamentsstrukturens roll. Liknande fokus på de interna belöningsystemen har även hörts i motsvarande granskningar av ett ämnes provinsialism från t ex svensk historieforskning (Eklöf 2005 och Torstendahl 2005), svensk beteendevetenskap (Sjöberg 2004) och, med påfallande likhet med den svenska situationen, portugisisk historieskrivning (Santos 2004).¹⁵

a) *Forskningen skrivs på svenska.* Svensk ekonomisk-historisk forskning skrivs nästan uteslutande på svenska till skillnad från all internationellt publicerad ekonomisk historia. Översättning och omarbetning är både tidsödande och svårt, och därför möter den forskare som enbart skriver på svenska stora kostnader innan hon ens kan försöka publicera sina resultat i internationella tidskrifter eller presentera dem vid internationella konferenser. Mycket tyder på att ämnets företrädare uppmuntrat såväl doktorander som disputerade att skriva sin forskning på svenska. Exempelvis finns det tre professorer i ämnet som inte har en enda utländsk publikation, och ytterligare tio professorer som har färre än sex internationella publiceringar. Sannolikt sänder detta tydliga signaler till yngre forskare att internationell meritering inte krävs för att avancera inom den svenska ekonomisk-historiska meritokratin. Det kanske mest uppenbara måttet på hur professorerna påverkat ämnets språkinriktning är i vilken grad avhandlingar skrivs på svenska eller annat språk. Många bedömare anser att språkvalet är högt korrelerat med

¹⁴ Appendixet i Waldenström 2005a listar samtliga svenska författare från alla ämnen som förekommer i alla studerade ekonomisk-historiska tidskrifter, dock exklusive *SEHR* och *EH*.

¹⁵ Ytterligare förklaringar skulle kunna vara den utbredda internrekryteringen (85 procent av dagens professorer disputerade vid samma institution) samt storleken på ämnets forskningsresurser, vilka Waldenström (2005a, 2005b) föreslår kan ha varit så stora över tid att ämnet därmed skapat sin egen efterfrågan (jfr Says lag) och blivit närmast oberoende av den internationella arenan.

ett ämnes grad av internationalisering (Persson m fl 1992, Andersson 2002, Sjöberg 2004). Tabell 4 visar antalet och andelen engelskspråkiga avhandlingar i ekonomisk historia sedan 1970, och som referens även i nationalekonomi, vid de stora svenska universiteten. I ekonomisk historia har andelen varit ca 25 procent under hela perioden, om än med betydande variation mellan institutionerna (där Lund ligger högt över de övriga), medan andelen i nationalekonomi ökat från ca 50 procent på 1970-talet till 100 procent sedan 1990-talets mitt.

b) *Monografier dominerar som avhandlingsformat.* Nio av tio avhandlingar i ekonomisk historia under 2000-04 var monografier medan resten var sammanläggningsavhandlingar. Monografiformatet lämpar sig sämre för dem som önskar publicera sin forskning i internationella tidskrifter eller presentera den vid internationella konferenser eftersom detta kräver omfattande omarbetningar från kapitel- till uppsatsformat. Det faktum att avhandlingar i monografiform oftast är skrivna på svenska medan sammanläggningsavhandlingar oftare är på engelska antyder dessutom en förstärkande återkoppling mellan språkval och avhandlingsformat.¹⁶

c) *Svenska ekonomhistoriker tränas inte i statistik och ekonomisk teori.* Ekonomisk-historisk forskning medger användandet av olika metodansatser, både kvalitativa och kvantitativa, ofta betingat av det historiska källmaterialets beskaffenhet. Trots detta har svensk ekonomisk historia traditionellt huvudsakligen praktiserat kvalitativa metoder, och nästan helt förskjutit de statistiskt orienterade. Denna situation förklaras av att ämnets traditioner främst kan finnas inom svensk historieforskning, och t o m ämnets grundare i Sverige, nationalekonomen Eli F Heckscher, fick sin vetenskapssyn förkastad av hans egna efterträdare som varandes alltför teoriorienterad och källkritiskt undermålig.¹⁷ Historikern Rolf Torstendahl (2005) har karakteriserat denna metodologiska inställning som ”källkritisk fundamentalism”. När ekonomhistorikerna Douglass C North och Robert W Fogel på 1960- och 1970-talen lanserade *New Economic History* och den kliometriska analysen, avfärdades dessa, i likhet med Heckscher, som ahistoriska och källkritiskt bristfälliga och än i dag utgör detta svenska ekonomhistorikers huvudargument mot användandet av kvantitativa metoder och modern nationalekonomisk analys. Naturligtvis finns brister även med t ex den kliometriska analysen (se t ex North och Nye 2002), men problemet med den svenska nedärvda motviljan är att den till stor del grundas i en fundamental okunnighet om statistik och modern nationalekonomi, vilket bl a professorn i ekonomisk historia Lars Magnusson poängterat (Magnusson 2004). I slutändan har den snäva svenska metodsynen lett till att dagens svenska

¹⁶ Av de 68 avhandlingarna som försvarades var 87 procent monografier (varav 71 procent på svenska och 29 procent på engelska) och 13 procent var sammanläggningsavhandlingar (varav 23 procent på svenska och 77 procent på engelska).

¹⁷ Se Hettne (1980, s 60ff) och Olsson (1994, 2000).

	1970–1979			1980–1994			1995–2004			Avh projekt 2003		
	Alla	Eng	(%)	Alla	Eng	(%)	Alla	Eng	(%)	Alla	Eng	(%)
Ekonomisk historia												
GU	12	1	(8)	15	3	(20)	18	1	(6)	11	3	(27)
LU	17	7	(41)	20	10	(50)	31	20	(65)	32	10	(31)
SU	4	1	(25)	12	1	(8)	19	3	(16)	27	8	(30)
UU	2	0	(0)	13	0	(0)	11	8	(73)	14	4	(29)
UmU	13	1	(8)	13	1	(8)	35	1	(3)	33	3	(9)
Summa	48	10	(21)	73	15	(21)	114	33	(29)	117	28	(24)
National-ekonomi												
GU	2	2	(100)	50	40	(80)	82	81	(99)			
LU	13	7	(54)	38	31	(82)	63	63	(100)			
SU	19	12	(63)	44	41	(93)	58	58	(100)			
UU	4	0	(0)	28	19	(68)	61	61	(100)			
UmU	6	3	(50)	45	38	(84)	23	23	(100)			
Summa	44	24	(55)	205	169	(82)	287	286	(100)			

Källor: Institutioners hemsidor och LIBRIS (2 mars 2005). Pågående avhandlingsprojekt listas i Högskoleverket (2003, s. 113ff).

Tabell 4

Antal och andel avhandlingar på engelska vid svenska ekonomisk-historiska och nationalekonomiska institutioner, 1970–2004

ekonomhistoriker saknar skolning i statistik och modern ekonomisk teori.¹⁸ Att detta försvårar internationell publicering är uppenbart, inte minst när man betänker att flertalet utländska ekonomhistoriker är just dispute-rade nationalekonomer.

Det bör understrykas att kompetens i statistik och ekonomisk teori inte är nödvändiga villkor för att publiceras internationellt. Det finns ett flertal historiskt orienterade tidskrifter, t ex inom social- eller företagshistoria, där varken explicit teoretisk underbyggnad eller kvantitativ metod krävs för att artiklar ska publiceras. I de tongivande internationella ekonomisk-historiska tidskrifterna, t ex *JEH*, *EEH*, *EHR* och *EREH*, är det emellertid i dag nästan ett måste att behärska och överblicka såväl avancerad ekonometri som modern ekonomisk teori. Inte för att dessa egenskaper alltid måste ingå explicit i varje enskild artikel, utan kanske mest för att dessa egenskaper krävs för att man alls ska kunna läsa och ta till sig, och ens intressera sig för, den aktuella forskningen. Detta gäller både den rent ekonomisk-historiska men även annan relaterad forskning varifrån metoder och teorier hämtas och testas på historiska data. Sveriges ensidiga metodologiska fokus kan därför inte vara annat än negativt för att skapa förutsättningar för ett aktivt deltagande inom internationell ekonomisk-historisk forskning. På samma sätt kan detta vara en viktig förklaring till den låga svenska internationaliseringsgraden.

¹⁸ Högskoleverket (2003, s 109ff).

5. Slutsatser

Denna artikel kartlägger och diskuterar graden av internationalisering av svensk ekonomisk-historisk forskning. Alla svenska internationella publikationer under de senaste 35 åren har sammanställts, och resultaten visar på mycket blygsamma andelar av världsproduktionen, mellan 0,2 och 1 procent beroende på urval av tidskrifter och tidsperiod. Mot bakgrund av att Sverige tillhör ett av världens största länder inom ämnet ekonomisk historia med avseende på antalet aktiva forskare, är dessa produktivitetsnivåer mycket låga.

Studiens resultat går dessutom rakt emot de slutsatser som Högskoleverket nyligen lyfte fram i sin nationella utvärdering av ekonomisk historia i Sverige. Den direkta orsaken till denna kontrast är att utvärderingens slutsatser inte baserats på konkreta belägg. Vilka långsiktiga effekter detta förbiseende kommer att få är oklart, men givet att utvärderingen förmodligen lästs av många utomstående bedömare, beslutsfattare och företrädare för andra ämnesområden kan dess inverkan på t ex forskningsfinansieringsbeslut ha varit påtaglig. Högskoleverket har dessutom gett dessa felaktigt positiva påståenden en framträdande plats på sin sajt *studera.nu* vars syfte är att informera och vägleda gymnasister och högskolestudenter i deras framtida karriärsväl.

Orsaken till ämnets bristande internationaliseringsgrad ligger troligtvis till stor del i den interna incitamentsstrukturen. Resultaten i denna studie visar tydligt att ämnets tongivande gestalter premierat sådan forskning som skrivits på svenska, i monografiform och som överensstämmt med fältets traditionella metodsyn, dvs att huvudsakligen bortse från statistisk analys och modern nationalekonomisk teori.

Resultaten i denna studie bör inte tolkas som att svenska ekonomhistoriker helt ska sluta skriva sin forskning på svenska eller i bokform. Dessa uttrycksformer fyller flera viktiga funktioner, såväl pedagogiska som vetenskapliga. På samma sätt bör inte ekonomhistoriker upphöra med att använda kvalitativ och t ex källkritisk metod, eftersom dessa är centrala för många av ämnets analyser. Det viktiga är i stället att man betonar potentialen i att kombinera metodologisk öppenhet med ett aktivt intresse för internationell meritering av olika slag. På vissa håll görs detta redan i dag, särskilt av forskarna på institutionen vid Lunds universitet. Att understödja och bygga vidare på dessa ambitioner skulle inte heller vara att importera någon utländsk, t ex amerikansk, ekonomisk historia. Tvärtom skulle detta snarare vara att återknyta banden till en svensk ekonomisk-historisk forskning som en gång lanserades av nationalekonomen och ekonomhistorikern Eli F Heckscher.

Andersson, R (2002), "Högskoleverket granskar landets utbildning i nationalekonomi – tio fallstudier", *Ekonomisk Debatt*, årg 30, nr 2, s 109-125.

Eklöf, S (2005), "Svensk humsam-forskning måste återrapportera internationellt", *Tvärnsnitt*, nr 3, s 46-47.

Hettne, B (1980), *Ekonomisk historia i Sverige. En översikt av vetenskaplig produktion och forskningsinriktning*, Ekonomisk-historiska institutionen, Lund.

Hicks, D (2004), "The Four Literatures of Social Science", i Moed, H F, W Glänzel och U Schmoch (red), *Handbook of Quantitative Science and Technology Research*, Kluwer Academic Publishers, Amsterdam.

Högskoleverket (2003), *Utvärdering av ämnet ekonomisk historia vid svenska universitet*, Högskoleverkets rapportserie 2003:11 R, Stockholm.

Ingwersen, P (2000), "The International Viability and Citation Impact of Scandinavian Research Articles in Selected Social Science Fields: The Decay of a Myth", *Scientometrics*, vol 47, s 39-61.

Kyvik, S (2001), "Changing Trends in Publishing Behavior Among University Faculty, 1980-2000", *Scientometrics*, vol 58, s 35-48.

Magnusson, L (2004), "Between Micro and Macro – What Economic History Can Learn from Modern Economics", *Scandinavian Economic History Review*, vol 51, s 14-22.

McCalla, D och S Day (2003), "Economic History in Canadian Universities: A Survey", konferenspresentation på *The Future of Economic History: A Canadian Conference*, Guelph, 17-19 oktober 2003.

North, D C och J V C Nye (2002), "Cliometrics, the New Institutional Economics, and the Future of Economic History", Economic History Association Annual Meeting, Buenos Aires.

Olsson, U (1994), "Skriva historia eller pröva teorier? Ett trettioårsperspektiv på ekonomisk historia i Sverige", *Kungl Vitterhets his-*

torie och antikvitetsakademiens årsbok, Almqvist & Wiksell International, Stockholm.

Olsson, U (2000), "Fluctuat Nec Mergitur: Economic History in Sweden at the Turn of the Century 2000", *Scandinavian Economic History Review*, vol 50, s 68-82.

Persson, K G (2005), "Svensk samhällsforskning får internationellt underbetyg", *DN Debatt*, 29 februari 2005.

Persson, O, P Stern och E Gunnarsson (1992), "Swedish Economics on the International Scene", i Engwall, L (red), *Economics in Sweden. An Evaluation of Swedish Research in Economics*, Routledge, London och New York.

Sandelin, B och N Sarafoglou (2004), "Language and Scientific Publication Statistics: A Note", *Language Problems & Language Planning*, vol 27, s 1-10.

Santos, R (2004), "The Internationalization of Portuguese Historiography: Basic Data and Educated Guesses", *e-journal of Portuguese History*, vol 1, nr 2, s 1-12.

Sjöberg, L (2004), "How International is Swedish Behavioral Science?", *Nyans – nyhetsblad från ansvarsbiblioteket i ekonomi*, nr 16, Handelshögskolan i Stockholm.

Thomson Scientific (2003), *National Science Indicators. Science in Sweden, 1999-2003*, http://in-cites.com/research/2004/september_6_2004-2.html (2005-11-10).

Torstendahl, R (2005), "Källkritik, metod och vetenskap", *Historisk Tidskrift*, nr 2, s 209-218.

Vetenskapsrådet (2003), *Sveriges vetenskapliga publicering – en analys av NI*, Analysenheten, Vetenskapsrådet, Stockholm.

Waldenström, D (2005a), "Is Swedish Research in Economic History Internationally Integrated?", *Scandinavian Economic History Review*, vol 53, s 50-77.

Waldenström, D (2005b), "Increased International Integration is a Prerequisite for More and Better Research in Economic History: Reply to Knutsen and Sjögren", *Scandinavian Economic History Review*, vol 53, s 85-92.